

بازرگانی بین‌المللی با روش اعتبارات اسنادی سنتی و الکترونیکی

مجتبی انصاریان*

استادیار حقوق بین‌الملل، دانشگاه پیام نور

(دریافت: ۱۳۹۴/۱۱/۰۴ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۲۷)

International Trading with Letter of Credits & Electronic Records in Letters of Credit

Mojtaba Ansarian*

Assistant Professor of International Law, Patame Noor University

(Received: 24/Jan/2016

Accepted: 16/Jan/2017)

Abstract

Nowdays can say confidently a large part of the international transaction takes place between individuals and companies which there is no trust between them due to strong business relationships as a result, the seller know irrational that without any warranty from the buyer producing or supplying the vendee's goods.

L.C. is a good solution to eliminate distrust between buyer and seller on the other hand, due to the increasing use of cyberspace and information technology in all areas, including electronic records in letters of credit has expanded significantly its position among various documentary techniques so that according to its advantages compared to traditional or paper documentary it has moved beyond the traditional way.

This research is a descriptive method and analyzes the words and processes in the field of electronic commerc by reviewing and adapting the methods of traditional and electronic records in letters of credit how to trade internationally relies on E.R.L.C.

Keywords: International Trading, Letter of Credits, Electronic Records in Letters of Credit.

چکیده

درحال حاضر می‌توان با اطمینان بیان نمود بخش بسیار بزرگی از مبادلات بین‌المللی بین افراد و شرکت‌هایی صورت می‌گیرد که اعتمادی بین آنها ناشی از شکل‌گیری روابط مستحکم بازرگانی وجود ندارد؛ در نتیجه فروشنده عقلانی نمی‌داند که بدون هیچ‌گونه ضمانت پرداختی از جانب خریدار، کالا مورد نیاز وی را تولید یا تهیه و تأمین نماید. در این میان اعتبارات اسنادی راه حل مناسبی برای از بین بردن بی‌اعتمادی بین خریدار و فروشنده تلقی می‌گردد. از طرفی با توجه به استفاده روزافزون از فضای مجازی و فناوری اطلاعات در تمامی حوزه‌ها از جمله بازرگانی، روش اعتبارات اسنادی الکترونیکی به نحو چشمگیری جای خود را در میان روش‌های مختلف اسنادی باز کرده است؛ به طوری که با توجه به مزیت‌های آن نسبت به روش اعتبارات اسنادی سنتی یا همان کاغذی امروزه به سمت پیشی گرفتن از روش سنتی قدم برداشته است.

این پژوهش با روش توصیفی و ضمن تحلیل واژه‌ها و فرایندهای نوین در حوزه بازرگانی الکترونیکی با بررسی و تطبیق روش‌های اعتبارات اسنادی سنتی و الکترونیکی به چگونگی بازرگانی بین‌المللی با تکیه بر روش اعتبارات اسنادی الکترونیکی پرداخته است.

کلیدواژه‌ها: بازرگانی بین‌المللی، روش اعتبارات اسنادی کاغذی، روش اعتبارات اسنادی الکترونیکی.

مقدمه

تجارت الکترونیکی بدون استفاده از اسناد کاغذی سبب سرعت و آسانی امور بازرگانی و گردش معاملات بازرگانان در عرصه بین‌المللی است و به همین دلیل مورد استقبال آنان می‌باشد. در چنین فرآیندی، مدارک متداول بین عناصر و اشخاص مربوط به یک معامله بازرگانی با پیام‌های الکترونیکی مبادله می‌شود.

یکی از روش‌ها و ابزارهای کلیدی پرداخت، استفاده از اعتبارات اسنادی است که لازمه ورود به بحث اعتبارات اسنادی الکترونیکی می‌باشد به همین منظور در اینجا به صورت کلی به آن پرداخته می‌شود. برخلاف اسناد کاغذی اسناد الکترونیکی به سرعت صادر شده و انتقال می‌یابد. یک برنامه الکترونیکی اندکی پس از بارگیری کالا برای کشتی می‌تواند ارسال شده و بی‌درنگ به دست صادر کننده برسد. صادر کننده می‌تواند بدون فوت وقت اسناد را برای واردکننده یا نماینده واردکننده فرستاده و ثمن را مطالبه کند و وارد کننده نیز پرداخت پول را از طریق انتقال بین‌المللی اعتبار به انجام رساند. انتقال الکترونیکی بین‌المللی وجوه نیز به سرعت صورت می‌گیرد.

اعتبارات اسنادی^۱ سنتی

اعتبار اسنادی یکی از ابداعات بازرگانی است. برخی اعتقاد دارند مبدأ آن به دوران بابل کهن در حدود سال ۳۰۰۰ قبل از میلاد باز می‌گردد. در حقیقت یک سفته گلی از آن دوره در موزه دانشگاه ویلادلفیا به نمایش گذاشته شده است که حاوی نوشته‌ای دایر بر بازپرداخت مبلغ معین به اضافه بهره مربوطه در یک تاریخ مشخص است.

بسیاری عقیده دارند توسعه اعتبار اسنادی در اروپا از کشفیات قرن ۱۳ مارکوپولو در چین الهام گرفت. تا قرن هفدهم استفاده از اعتبار اسنادی در قاره اروپا و انگلستان مرسوم بود و تا قرن نوزدهم بانک‌های انگلیس به‌خاطر جایگاه برجسته پوند استرلینگ و شهرت بالای بانک‌های انگلیسی در پیش برد حوزه تأمین مالی بین‌المللی، دارای انحصار واقعی در صدور اعتبار اسنادی بودند. رخداد جنگ جهانی اول بسیاری از ارتباطات بازرگانی اطمینان یافته ایجاد شده بین بازرگانان سراسر دنیا را از هم گسیخت. در سال

۱۹۱۹ اتاق بازرگانی بین‌المللی برای کمک به تسهیل جریان بازرگانی در زمانه رونق ملی‌گرایی و حمایت از تولید داخلی، ایجاد شد.

از سال ۱۹۳۳ استفاده عالمگیر از قانون تجارت^۲ با قوانین هدف دار برای یکنواخت سازی رویه‌های تکمیل شده است. حال مجموعه مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی^۳ در ششمین ویرایش خود هنوز موفق‌ترین مقررات تاکنون تدوین یافته بخش خصوصی برای بازرگانی است.

اتاق بازرگانی بین‌المللی^۴ رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی^۵ را تهیه و به صورت استاندارد تنظیم نموده است. اولین نشریه (سند) آن به سال ۱۹۳۳ اجرایی گردید (ذوقی، ۱۳۸۷: ۷). هر چند شکل اصلی اعتبارات اسنادی از آن هنگام تاکنون تغییرات چندانی نداشته است ولی مقررات ناظر با به کارگیری آن تحول جدی داشته و به تدریج پیچیده‌تر شده است (لنگریچ، ۱۳۸۷: ۳۹).

اعتبارات اسنادی از جهات گوناگون به انواع مختلفی طبقه‌بندی شده‌اند. در مجموع حدود ۲۰ نوع اعتبارات اسنادی وجود دارد که به دو نوع کلی بازرگانی و تضمینی قابل تقسیم خواهند بود. از نظر اصول و روش بانکداری، انواع اعتبارات اسنادی شامل تجدیدپذیر، قابل معامله، قرمز، ترانزیت، پوششی، اتکایی، سبد خرید، ضمانتی و ... می‌باشند. از لحاظ نحوه پرداخت، اعتبارات اسنادی به انواع دیگری شامل دیداری، قبولی برات، مدت‌دار، پرداخت از طریق معامله تقسیم می‌شوند. از حیث ثبات نیز انواع اعتبارات اسنادی مشتمل بر اعتبارات برگشت‌پذیر و برگشت‌ناپذیر (قابل فسخ، غیر قابل فسخ)، تأیید شده و تأیید نشده هستند (آذربایجان، ۱۳۸۵: ۵۴).

اعتبار اسنادی تأیید شده و تأیید نشده از متفرعات و قسم خاصی از اعتبارات اسنادی غیر قابل برگشت می‌باشد. اعتبارات اسنادی قابل برگشت به خودی خود تأیید نشده باقی می‌ماند و مشمول تأیید بانک ابلاغ کننده یا بانک دیگری نمی‌شود. به عبارت دیگر برگشت‌پذیری یا برگشت‌ناپذیری اعتبار اسنادی به تعهد بانک گشاینده اعتبار در مقابل فروشنده ارتباط دارد و

2. lex mercatoria

3. UCP600

4. International Chamber of Commerce (ICC).

5. The Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP)

1. Letter of Credits

اعتبارات اسنادی الکترونیکی

در ابتدا به طور مختصر تعریف اسناد الکترونیکی مدنظر قرار می‌گیرد. قانون تجارت الکترونیکی ایران، تعریفی از اسناد الکترونیکی ارائه نمی‌دهد و تنها در بند الف ماده ۲ در تعریف داده پیام، چنین مقرر می‌دارد: هر نمادی از واقعه، اطلاعات یا مفهوم است که با وسایل الکترونیکی، نوری یا فناوری جدید اطلاعات، تولید، ارسال، دریافت، ذخیره یا پردازش می‌شود.

این نکته درخور یادآوری است که قانون تجارت الکترونیکی همواره از ایمنی و اطمینان سامانه‌های اطلاعاتی و رایانه‌ای سخن به میان می‌آورد. «در مجموع می‌توان اسناد الکترونیکی را مدارکی خواند که اغلب ویژگی‌های اسناد سنتی را حفظ کرده‌اند و با عنوانی مشخص و منظم و به صورت الکترونیکی تولید، نگهداری و توزیع می‌شوند و علاوه بر آن قابلیت‌های جستجو، بازیابی، بازیابی و چاپ اطلاعات را به شکلی صحیح، سریع و دقیق به دست کاربران متعدد دارند» در تعریفی دیگر به رایانه‌ای بودن اسناد الکترونیکی که وصف جنبه ذاتی برای آن دارد اشاره شده است. «اسناد الکترونیکی اسنادی است که به روش رایانه‌ای تولید، منتقل و نگهداری شده‌اند» (شیروی، ۱۳۸۷: ۱۴). «اسناد الکترونیکی اسنادی هستند که به روش رایانه‌ای تولید، منتقل و نگهداری شدند آنها ممکن است به شیوه الکترونیکی تولید شده و یا از شکل اصلی خود به شکل الکترونیکی درآمده باشند» (صدرزاده، ۱۳۶۹: ۶۴) در این تعریف قابلیت انتقال اسناد الکترونیکی به اسناد عادی مدنظر قرار گرفته که دقت نظر خوبی است. «در خصوص اسناد الکترونیکی می‌توان مهم‌ترین ویژگی آنها را خاصیت غیرمادی آنها دانست به صورتی که مانند اسناد کتبی به صورت مستقیم قابلیت رؤیت ندارند، اما از راه‌های دیگر می‌توان آنها را به شکل اسناد کتبی درآورد» (جمالی، ۱۳۹۴: ۸۶).

در مجموع باید گفت این روش در شیوه سنتی از طریق اسناد کاغذی و در شیوه نوین از طریق ابزارهای الکترونیکی با استفاده از فن آوری اطلاعات و در محیط‌های شبکه انجام می‌شود.

فناوری‌های مدرن که امضای اسناد و ارسال مستقیم آن را برای مشتری ممکن می‌سازد و حتی ابداع سخت افزارهای جدیدی که مسئولیت تضامنی ذی نفع و بررسی کننده اسناد را به طور یکسان تسهیل می‌نماید؛ از سوی هیچ کارشناس آگاه به فعالیت‌های بازرگانی بین‌المللی و بانکداری قابل انکار

تأیید شدن یا تأیید نشدن اعتبار اسنادی برگشت‌ناپذیر به تعهد بانک ابلاغ کننده یا بانک سوم در مقابل ذی نفع مرتبط می‌شود (اخلاقی، ۱۳۷۸: ۶۴۸).

از مهمترین تقسیم‌بندی‌های دیگر اعتبارات اسنادی، تقسیم‌بندی از جهت زمان پرداخت است. مبنای این تقسیم‌بندی توانایی پرداخت فوری و به محض رویت اعتبار اسنادی یا پرداخت آن در مواعد و مدت‌های بعدی است. در این طبقه‌بندی از اعتبارات اسنادی می‌توان به دو نوع نقدی یا دیداری و نسیه یا یوزانس (مدت‌دار) اشاره کرد. هرچند امکان صدور اعتبار اسنادی با شرایط پرداخت ترکیبی^۱ نیز میسر است.

اعتبار اسنادی دیداری (نقدی) در همه کشورها از جمله ایران متداول و بسیار رایج است و ذی نفع می‌تواند با ارائه اسناد حمل مطابق با شرایط اعتبار، وجه را از بانک دریافت کند و بانک گشاینده موظف است پس از رسیدگی و بررسی اسناد وجه اعتبار را در حق فروشنده پرداخت کند. از آن جایی که صحبت از وضعیت اعتبار اسنادی در ایران شد خوب است در خصوص اعتبار اسنادی الکترونیکی در ایران نیز سخن به میان آید. «سیاست قانون تجارت الکترونیکی ایران در حقیقت همان است که آیین نامه امضای الکترونیکی شورای اروپا در پیش گرفته است که در یک بخش از اعتبار امضای الکترونیکی و در بخشی دیگر از امضای الکترونیکی پیشرفته سخن گفته است. یعنی این طور نیست که مانند قانون نمونه امضای الکترونیکی آنسیترال، امضای الکترونیکی را معتبر شناسد و شرایط احراز آن را مقرر کند بدون اینکه تفکیکی بین امضای الکترونیکی ساده و مطمئن پیشرفته قائل شود. بنابراین اصل بی طرفی فنی در قانون تجارت الکترونیکی ایران به طور مطلق پذیرفته نشده است» (نوبر، ۱۳۹۳: ۷۶).

اما در اعتبار اسنادی نسیه یا یوزانس به محض ارائه اسناد، بانک وجه اعتبار را پرداخت نمی‌کند، بلکه پس از خاتمه دوره مقرر و در سر رسید تعیین شده، وجه آن کارسازی می‌شود. در این دوره بهره‌ای به فروشنده تعلق نمی‌گیرد مگر آنکه در اعتبار، توافق تصریح شده باشد که آنگاه بهره به قیمت کالا اضافه می‌شود.

1. MIXED PAYMENT

نیست.

برخی از صاحب‌نظران اعتقاد دارند، اعتبارات اسنادی الکترونیکی، یک روش پرداخت در تجارت الکترونیکی نیست. آنها می‌گویند پرداخت از طریق اعتبارات گشایش یافته در بانک‌ها صورت می‌گیرد. اعتبارات اسنادی الکترونیکی فقط در خصوص نحوه ارائه اسناد در فرآیند پرداخت و درستی یا نادرستی آن، شیوه نوینی ارائه کرده است. در واقع هدف اصلی بازرگانی الکترونیک در هر روشی که واقع شود همان بازرگانی منهای کاغذ است. در هر صورت در شرایط حاضرا اعتبارات اسنادی الکترونیکی بهترین روش یا نحوه پرداخت می‌باشد. در عمل بیشترین انتقال اعتبارات اسنادی بازرگانی از طریق الکترونیکی انجام می‌شود.

همان گونه که در توصیف اعتبارات اسنادی گفته شد، برای بسیاری از بازرگانان یا عوامل مداخله‌کننده در بازرگانی بین‌المللی، اسناد کاغذی مانند بارنامه و اعتبارات اسنادی، همچون یک پوشش امنیتی محسوب می‌گردد که امنیت لازم را برای بازرگانی مطمئن برقرار می‌نماید. در واقع باید گفت استقرار امنیت و اطمینان در معاملات بازرگانی بین‌المللی و امور مرتبط از جمله حمل و نقل مورد معامله، متصدیان حمل و نقل، کارگزاران تجاری، همه اشخاص حقیقی و حقوقی فعال در عرصه بازرگانی بین‌المللی را به استفاده از بارنامه و اعتبارات اسنادی تشویق نموده است.

اما آنچه باید مورد توجه قرار گیرد این نکته است که فرآیندهای بازرگانی مبتنی بر کاغذ در وضعیت کنونی، کند و دست و پاگیر و به علاوه خطاپذیر و دارای خطرهای زیاد می‌باشد. به همین دلیل یک جایگزین الکترونیکی که مورد قبول بانک‌ها، بیمه‌گران و شرکت‌های باربری باشد به یک هدف اولی و ضرورت تبدیل شده است. در حالی که غالب اسناد و روش‌های پرداخت در بازرگانی بین‌المللی، الکترونیکی شده است نمی‌توان تصور نمود که اعتبارات اسنادی، بارنامه‌ها، بیمه نامه‌ها و اوراق گمرکی همچنان کاغذی و سنتی باقی بماند (رجب‌پور، ۱۳۹۲: ۳۶۲).

در حقیقت اقدام بر اساس اسناد الکترونیکی در تمامی حوزه‌ها امروزه به یک امر ضروری بدل شده است. این مهم در کشورهای توسعه یافته به خوبی صورت می‌گیرد. «در آمریکا و انگلیس حفظ اسناد الکترونیکی مرتبط با دعوا یک تکلیف قانونی است از همین رو شرکت‌ها و مؤسسه‌های این کشورها از سیاست‌های معتبر و ضابطه‌مند برای حفظ اسناد الکترونیکی استفاده می‌کنند اتخاذ چنین سیاست‌هایی افزون

بر جلوگیری از حذف سهمیه اسناد الکترونیکی مورد نیاز دست کم دارای دو مزیت عمده است. الف: به شرکت‌ها و مؤسسه‌ها کمک می‌کنند که از انباشت غیرضروری اطلاعات الکترونیکی که حفظ و نگهداری آنها بار مالی سنگینی را ایجاد می‌کنند خودداری کنند. ب: به افراد و مؤسسه‌ها و شرکت‌ها کمک خواهد کرد که در برابر ادعای حذف امنیت اطلاعات الکترونیکی سیاست و عملیات معمول و اطلاعات خود را به عنوان راهبرد دفاعی مورد استناد قرار دهند» (مولودی، ۱۳۹۴: ۱۵۶).

به معنای واقعی، اعتبار اسنادی الکترونیکی می‌تواند به عنوان استفاده از یک ابزار مشترک الکترونیکی برای انجام کسب و کار، پرداخت، اطلاع‌رسانی، سفارشات، بیمه و ترخیص کالا قلمداد شود و انتظار می‌رود در همه کشورهای جهان اعتبارات اسنادی الکترونیکی به دلیل مزایای فراوانی که دارد، به یک ابزار جدید و فراگیر تسویه حساب در بازرگانی بین‌المللی تبدیل شود (رجب‌پور، ۱۳۹۲: ۳۳۰).

«چنانچه واردکننده پس از دریافت اسناد حمل از پرداخت پول خودداری کند، صادرکننده می‌تواند پیش از این که کشتی از بندر بارگیری حرکت کند یا چنانچه کشتی حرکت کرده و پیش از اینکه از بندر بارگیری خیلی دور شود کالای در حال همراه متوقف کند. در نتیجه اسناد الکترونیک تأخیرات حاصل از اسناد کاغذی را کاهش می‌دهد تغییراتی که صادرکنندگان را وادار می‌نماید خواستار تضمین پرداخت پول از طریق اعتبارات اسنادی فراهم می‌شوند باشند» (لاریا، ۱۳۸۵: ۱۶۹).

حالا که دنیای رایانه و فضای شبکه‌های جهانی اینترنت، فرصت تبادل الکترونیکی اطلاعات را فراهم کرده و در همه امور ارتباطی به کار گرفته شده است، چرا در بازرگانی الکترونیکی به طور عام و در اعتبارات اسنادی به طور خاص از آن سود نبردند؟ اعتبار اسنادی به تنهایی مشتمل بر اسنادی مانند حواله، برات ارزی، گواهی بیمه، اسناد ضمیمه سفارش، پیش‌نویس صورت کالا است. هر بازرگانی ناگزیر از ارسال و بررسی هریک از اسناد کاغذی بالا می‌باشد که بدون تردید به زمان و پول زیادی نیازمند است.

اما با ثبت و درج داده‌ها در رایانه و با استفاده از سامانه‌های مختلف نرم‌افزاری طراحی شده به راحتی می‌توان معامله اصلی را با ضریب اطمینان بالا و بدون ایجاد حتی یک سند کاغذی انجام داد و اطلاعات موجود در معامله تجاری و اعتبار اسنادی

را از رایانه‌ها به یکدیگر انتقال داد.

تضمین حقوق طرفین با توجه به مالکیت آن است. دولت‌ها تلاش کرده‌اند این مانع را نیز از پیش رو بردارند. در مجموع اولین گام در جهت الکترونیکی شدن فرآیند اعتبارات اسنادی، استفاده از یک سامانه مخابراتی الکترونیکی به نام سویفت^۱ بود که از حدود اوایل ۱۹۸۰ وارد عرصه بازرگانی بین‌المللی و اعتبار اسنادی شد. با به کارگیری این شیوه، شبکه‌ای الکترونیکی برای ارتباط بین بانک‌های عضو راه‌اندازی و به بهره برداری رسید. از آن هنگام بخشی از امور یعنی تبادل در ارسال اسناد مربوط به گشایش اعتبار اسنادی از طریق سویفت و به نحو الکترونیکی انجام می‌گردد.

کنسرسیومی متشکل از بانکداران بین‌المللی و ارائه دهنده‌گان خدمات پشتیبانی و سازماندهی سویفت در حدود سال ۱۹۹۹، سامانه بارنامه الکترونیکی با عنوان "بولرو. نت"^۲ را راه‌اندازی و تجربه کرده‌اند. این سامانه یک ثبت الکترونیکی بارنامه امن به منظور تسهیل انتقال است. بولرو مانند دیگر سامانه‌های جدید در آن سال توسط سویفت اجرا و پشتیبانی گردید. به تدریج همه اجزای عملیات مربوط به اعتبارات اسنادی، از روش‌های کاغذی و سنتی فاصله گرفت و در شیوه‌های مبتنی بر الکترونیکی استوار گردید.

روش اجرایی اعتبارات اسنادی الکترونیکی

به جهت نوپایی ابزارهای الکترونیکی در عرصه تجارت جهانی، به تدریج در سی سال گذشته مراحل گوناگون معاملات بازرگانی بین‌المللی مبتنی بر اعتبارات اسنادی الکترونیکی در زمینه تنظیم، ارسال، ثبت و ذخیره اعتبار اسنادی و مدارک مرتبط با آنان از صورت‌های کاغذی خارج شده به شیوه الکترونیکی ابراز می‌گردد. در گذشته نه چندان دور، تنظیم اسناد اعتباری به شیوه تایپ روی کاغذ انجام می‌گرفت. سپس با پست هوایی ارسال می‌شد و در مواردی نادر، تنها در صورتی که متقاضی درخواست می‌کرد، مدارک از طریق تلگرام یا تلکس مخابره می‌گردید. هم‌اکنون در بیشتر کشورهای جهان، اغلب فرآیند معاملات بازرگانی و اعتبارات اسنادی بدون کاغذ انجام می‌شود و مراحل زیادی از فرآیند امور، با ابزارهای الکترونیکی واقع می‌گردد.

پس توانایی طرفین درگیر در یک فعالیت بازرگانی بین‌المللی و گشایش و انتقال اعتبار اسنادی نقش مهمی دارد. انتقال و ارسال سریع اطلاعات در سراسر جهان و انعقاد معامله بر پایه اعتبارات اسنادی که بدون وابستگی به اسناد کاغذی و مبتنی بر فن آوری اطلاعات از طریق اینترنت، آن هم بدون تأخیر انجام شود برای گرایش به استفاده از این امکان، هیچ تردیدی را باقی نخواهد گذاشت. دستیابی به چنین اطلاعات و فرآیند سریع معاملات بازرگانی پایدار نمایند.

ارقام و آمارهای مبتنی بر اظهارنامه‌های ورود و خروج کالا در عرصه صادرات و واردات نشان می‌دهد، زمان فرآیند و پردازش اطلاعات مربوط به اعتبارات اسنادی در روش‌های الکترونیکی به طور متوسط از سه روز (برای کاغذ) به کمتر از سی دقیقه (برای الکترونیکی) کاهش یافته است. از سوی دیگر با پیاده سازی یک سامانه خودکار برای نسل اعتبارات اسنادی و برات‌های وصولی این امکان فراهم شده است که مشتریان بانک‌ها (به عنوان گشایش کننده اعتبار) می‌توانند به اطلاعات هر معامله‌ای که با بانک دارند دسترسی یافته و مدیریت و کنترل نقدینگی و تضمین‌ها را به دست بگیرند. مشتریان در سامانه‌های پیشرفته ابداعی بانک‌ها اجازه خواهند یافت در مورد اعتبارات اسنادی کالاها و خدمات صادراتی و وارداتی، اطلاعات اسناد وصولی، معاملات اصلی، تعهدات مالی، گزارش متصدیان حمل و نقل و کارگزاران بانکی از طریق رایانه شخصی خود مراقبت و نظارت نمایند، بدون آنکه یک برگ کاغذ به کار گرفته شده باشد (شیروی، ۱۳۹۲: ۱۲۹).

یکی از تغییرات اساسی قابل توجه برای معاملات اعتبارات اسنادی روند به سمت خودکار شدن کامل معاملات است. تعداد اسناد الکترونیکی مربوط به معامله اعتبارات اسنادی به طور روز افزون، در حال افزایش است. کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند که به زودی در تمام نقاط دنیا در عمل هیچ سندی بازرگانی مبتنی بر کاغذ وجود نخواهد داشت. انجام دادن معاملات اعتبارات اسنادی به طور الکترونیکی بدون مشکل عمده امکان پذیر شده است. تنها مشکلی اساسی برای سامانه اعتبار اسنادی الکترونیکی، فقدان یک سامانه بارنامه الکترونیکی عمومی پذیرفته شده بود که آن هم برطرف شده است. چالش دیگر برای اتوماسیون این معاملات ایجاد اسناد و مدارک دولتی است. منظور اسناد مورد نیاز دولتی برای مستند سازی و

1. Society For Worldwide Interbank Financial Telecommunication(SWIFT)
2. Bolero. Net

به امور بانکی و تجاری، مشتریان خویش را به سمت انعقاد قراردادهای الکترونیکی راهنمایی می‌کنند. به همین منظور، سامانه‌های الکترونیکی که بتوان روی شبکه اینترنت تقاضای گشایش اعتبار کرد و ارتباط بین بانک و مشتری از آن طریق برقرار شود راه اندازی کرده‌اند. به گونه‌ای که متقاضی اعتبار بتواند به صورت برخط، پیشرفت مراحل اعتبار اسنادی را نظارت و مراقبت نماید. سایر قراردادهای بند ۲ و ۳ مربوط به معامله اعتبار اسنادی نیز همین قابلیت را دارد که به نحو الکترونیکی منعقد گردد.

«انتقال بین بانک‌ها، دستورات راجع به اعتبار و اسناد و اطلاعات مربوط به اعتبار مدت‌هاست که در بیشتر موارد از طریق راهکارهای جامعه جهانی ارتباطات مالی بین بانکی (سوئیفت) و به طور الکترونیکی انجام می‌شود و همین امر سبب ارتباط مؤثر و جدی بازارهای جهانی با یکدیگر شده است» (Tang, 2015: 122) همچنین توانسته است در تمام نظام‌های حقوقی بسیار کارآمد عمل کند. بنا به تمایل بانک‌ها، ارتباط آنها با ذی نفع اعتبار در فرآیند بخش سوم قراردادها نیز در برخی کشورها از صورت کاغذی خارج شده و به طور مثال ابلاغ اعتبارات اسنادی به ذی نفع با ابزارهای الکترونیکی انجام می‌گردد. کاهش هزینه‌ها، صرفه‌جویی در وقت، درستی و سرعت و کارایی شیوه الکترونیکی برای طرفین قراردادها از جمله بانک‌ها و ذی نفع اعتبار مفید خواهد بود و مورد استقبال قرار گرفته است. در مواردی هم که بین بانک گشاینده و ذی نفع اعتبار با واسطه کارگزاری یا بدون مداخله آن، روابط حقوقی برقرار می‌شود بانک گشاینده می‌تواند ابلاغ صحیح و قابل اجرای اعتبار را به طور الکترونیکی به اطلاع ذی نفع برساند.

اعتبارات اسنادی با قراردادهای پایه سه گانه، قرارداد حمل و نقل و قرارداد بیمه در مجموع یک معامله کامل بازرگانی بین‌المللی را تشکیل می‌دهند و تمامی این قراردادها به همدیگر ارتباط دارد. این پیوستگی قراردادها، امکان انعقاد و اجرای الکترونیکی را فراهم می‌سازد، پس تمامی آن قراردادها می‌تواند به شیوه الکترونیکی انجام شود. «به نظر نمی‌رسد غیر مادی شدن معامله پایه، مشکلات حقوقی ایجاد کند. قراردادهای بیع بین‌المللی کالا (عهده‌نامه وین مصوب ۱۹۹۰) که قانون حاکم بر قرارداد بیع بین‌المللی است، تنظیم نوشته (روی کاغذ) را برای انعقاد قرارداد الزامی نمی‌داند. گذشته از این به تجویز ماده ۱۳ کنوانسیون وین در جایی که تنظیم نوشته لازم است، ثبت الکترونیکی هم کافی است»

«شماری از بانک‌ها در کشورهای نوردیک^۱ و خارج آن، مجهز به برنامه‌های نرم افزاری فن آوری اطلاعات شده‌اند تا متقاضیان ضمن بهره‌گیری از آن، اطلاعات مربوط به تقاضای خود را از طریق امکان الکترونیکی به ادارات ستادی بانک ارسال دارند. این قبیل سامانه‌ها دارای انواع گوناگونی هستند و داده‌ها را می‌توان به طور مثال از طریق شبکه‌هایی با خطوط ثابت، مخابراتی راه دور یا حتی از طریق شبکه اینترنت ارسال کرد (Institute of Electrical, 2007: 33).

هر معامله اعتبارات اسنادی از حیث شکلی از سه قرارداد مستقل می‌شود آن سه قرارداد عبارت است از:

۱- قرارداد بین متقاضی اعتبار و بانک گشاینده اعتبار که به موجب این قرارداد وارد کننده از بانک گشایش‌کننده، افتتاح اعتبار با شرایط معین به نفع صادرکننده را درخواست می‌کند.

۲- قرارداد بین بانک گشاینده اعتبار و بانک کارگزار تعیین شده که در کشور طرف صادر کننده قرار دارد.

۳- قرارداد بین بانک تعیین شده و صادر کننده که به طور معمول مشتری همان بانک است.

به منظور اینکه اعتبارات اسنادی به طور الکترونیکی عمل کند، لازم است ایجاد، ارسال و تبادل اسناد در این قراردادها سه گانه، قابلیت اجرا و گردش الکترونیکی را دارا باشند.

«بنا به قواعد عمومی انعقاد قراردادها در بسیاری از نظام‌های حقوقی کشورهای دنیا، شکل تنظیم قراردادها موضوعیت ندارد و تنها کاشف از اراده باطنی و قصد و رضای مشترک طرفین است. پس قرارداد می‌تواند به صورت شفاهی، کتبی روی کاغذ یا الکترونیکی در محیط رایانه و اینترنت منعقد و تنظیم شود» (Wang, 2014: 62) قراردادی که به نحو الکترونیکی تنظیم شده باشد ماهیت و آثار حقوقی تمام و کمال را مانند قراردادهای کاغذی کتبی دارد و از حمایت‌های قانونی برخوردار است. این قرارداد الکترونیکی برای بانک و تقاضا کننده الزام آور است و در خصوص ضبط و ثبت امور تجاری برای آنان دلیل حقوقی در بروز اختلاف قلمداد خواهد شد. بانک نیز برای جلوگیری از اتلاف هزینه‌ها و سرعت بخشیدن

۱. به مجموع کشورهای شمال اروپا (اسکاندیناوی) و اقیانوس اطلس که از نزدیکی فرهنگی بسیاری برخوردارند اطلاق می‌گردد. این سرزمین‌ها، کشورهای ایسلند، دانمارک، فنلاند، نروژ و سوئد و همچنین قلمروهای خودمختار جزایر الند، گرینلند و فاروئه را شامل می‌گردد.

«اسناد الکترونیکی مدتهاست در امریکا و اروپا و حتی در آسیا رایج شده است و مشکلات ناشی از اسناد کاغذی را تا حدودی زیاد از بین برده است و مؤسسه‌های کارگزاری مانند سوییفت به عنوان ساله امضاء صادر کننده را تأیید می‌نمایند» (عرفانی، ۱۳۸۴: ۲۴۶).

بسیاری از بانک‌های ایرانی هم عضو شبکه بلژیکی سوییفت می‌باشند و خدمات آن را مورد بهره برداری قرار می‌دهند. نقش و هدف سوییفت سرعت بخشیدن به نقل و انتقالات مالی و اطلاعاتی بین بانک‌ها با یکدیگر و مؤسسه‌های مرتبط غیربانکی پذیرفته شده مانند دلان، صرافان، مؤسسه‌های سرمایه‌گذاری، ترخیص‌کنندگان و واسطه‌های پول یا بانک‌ها است. برای این منظور سوییفت زبانی یگانه در مناسبات بانک‌ها فراهم آورده است که تنها تعداد پیام استاندارد را در برمی‌گیرد. «در سامانه سوییفت علاوه بر دسترسی سریع و مستقیم به عوامل بانکی و کارگزاری، انجام دادن حسابداری مربوط به آنان نیز با همان سرعت امکان پذیر است. خدماتی که در شبکه سوییفت عرضه می‌شود شامل حواله‌های بانکی، پرداخت‌ها، صورت حساب‌های بانکی، معاملات و تبدیل ارز، بروات وصولی، اعتبارات اسنادی، معاملات سهام بین بانک‌ها، گزارش مالی حساب‌ها و صورت حساب‌ها می‌باشد» (Quattrociocchi, 2016:169) از شبکه سوییفت به عنوان یک سامانه اخبار و اطلاعات بانک‌ها، سرعت اسناد یک بانک با ذکر مشخصات اسناد مسروقه در کوتاه‌ترین زمان ممکن به سراسر جهان مخابره می‌شود. از آنجا که سامانه ایمنی سوییفت با چند مرحله فیزیکی، تکنیکی و پردازش برقرار شده است؛ استفاده غیرمجاز از آن مقدور نیست و امنیت بالای آن تضمین شده است. تمام پیام‌ها با کد مشخص ارسال می‌شود و قابل تغییر نیست. سامانه مخابره پیام چنین است که وقتی پیام بانکی از مبدأ مخابره می‌شود، بین راه و قبل از آنکه به مقصد برسد، شکل آن از حالت اولیه خارج می‌شود و به ترکیبی در می‌آید که برای شخص ثالث قابل خواندن و تشخیص نیست. پیام همین که به مقصد رسید به حالت اولیه خود باز می‌گردد. سوییفت، درصد خطا و اشتباه را در پیام‌های بانکی کاهش داده و به جهت فرآیند کنترل داخلی، امور مربوط به تأیید و تشخیص و اعتبار پیام و رمزگشایی را به خودی خود انجام می‌دهد و روند عملیات بانکی را کوتاه و فوری می‌سازد.

(Klee, 2015: 66) پس عملکرد الکترونیکی بدون هرمانعی می‌تواند جایگزین روش تنظیم کاغذی و مادی بشود. در مورد قراردادهای بیمه الکترونیکی ممکن است در مواردی به جهت تفسیر خاص از یک قانون یا نظام نامه‌ای، برای استفاده از اسناد الکترونیکی موانع کوچک و مشکلات حقوقی کم اهمیتی بروز کند. اما در نهایت یک پیام قرارداد بیمه الکترونیکی شامل تمام اطلاعات ضروری است که لازم الاجرا خواهد شد. «عهدنامه ارتباطات الکترونیکی همه راه‌های تولید، ذخیره یا ارسال اطلاعات در قالب ارتباطات الکترونیکی را جدا از فناوری و ابزار به کار رفته برای این منظور در بر می‌گیرد و به رسمیت می‌شناسند. از این منظر قواعد عهدنامه بی طرف است و به ارسال و ذخیره اطلاعات به هر طریق اعمال می‌شود» (نوبر، ۱۳۹۳: ۸۶).

در زمان معاصر، تسهیل کننده بازرگانی الکترونیکی در چرخه اعتبارات اسنادی مانند قراردادهای بارنامه الکترونیکی، بیمه الکترونیکی و دیگر اسناد الکترونیکی و برنامه‌های تحویل سفارش‌های الکترونیکی در دستور کار قرار گرفته‌اند. با توسعه فناوری شبکه‌های مدرن، اعتبارات اسنادی الکترونیکی سرعت گرفت و هم اکنون در برخی از کشورها که پرچمدار انقلاب الکترونیکی بوده‌اند دیگر هیچ یک از مراحل بازرگانی و اعتبارات اسنادی روی کاغذ انجام نمی‌شود.

سامانه الکترونیکی گزارش و اطلاع‌رسانی اعتبارات اسنادی (سوییفت)

یکی از سامانه‌های الکترونیکی که در جریان اقدام‌های مربوط به اعتبارات اسنادی خیلی زود طراحی و عملیاتی شد، سامانه الکترونیکی گزارش و اطلاع‌رسانی اعتبارات اسنادی مرسوم به سوییفت بود. این روش از اوایل دهه ۱۹۶۰ راه اندازی شد و در سال ۱۹۷۳ با هدف تسهیل انتقال پیام‌های معامله مالی توسط بانک‌ها به کار گرفته شد. انجمن ارتباطات مالی بین بانکی که سامانه سوییفت را عرضه و ارائه نموده جهت ویژگی سرعت، دقت، روشنی و اطمینان بخشی و کاهش هزینه‌ها تا سقف ۲۰٪ توانست با استقبال بازرگانان تمام کشورهای دنیا به ویژه بازارهای بازرگانی بین‌المللی در آمریکای شمالی، جنوبی و آسیا عملکرد موفقی را بروز دهد (رجب پور، ۱۳۹۲: ۳۳۶).

عناصر گوناگون بازرگانی بین‌المللی نقش مهمی در ایجاد تفاهم و قصد مشترک در روابط بین بازرگانان در بازرگانی کالا ایفا می‌کند.

در مورد روش‌های پرداخت دیرین و نوین هم وجود شرایط مدنظر لازم است. به ویژه در مورد الکترونیکی شدن روش‌های پرداخت، تدوین و تصویب قوانین و شیوه‌نامه‌های یکنواخت که مورد توجه و عملکرد کشورهای عضو قرار گیرد، اهمیت بسزایی در استقبال اشخاص دولتی و خصوصی فعال در عرصه بازرگانی بین‌المللی خواهد داشت. بدون تردید انتشار مقررات حاکم بر ابعاد مختلف معاملات بازرگانی بین‌المللی، زمینه توسعه و افزایش حضور فعالان بازرگانی را در عرصه جهانی فراهم می‌آورد و سبب آشنایی آنان با روش‌های به کار گرفته شده در دنیا خواهد بود. به هر حال همواره گروهی از دولت‌ها و کشورهای موفق در اقتصاد و بازرگانی بین‌المللی، برای رفع موانع و احتیاج‌های خود در حین فعالیت‌های بازرگانی به چارچوب و مقررات خاصی نیاز دارند و همین امر آنان را در ایجاد نظم و وضع قوانین قابل استناد برای بازرگانان، پیشرو و پیشتاز نموده است. سایر کشورها نیز برای پیوستن به این حرکت سریع جهانی، لازم است با نگاه به روش‌ها و مقررات هر چه سریع‌تر به زنجیره فعالان بازرگانی در عرصه‌های بین‌المللی پیوند یابد.

کمیسیون بانکداری، اتاق بازرگانی بین‌المللی مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی الکترونیکی را در ۳۱ مارس سال ۲۰۰۲ تدوین کرد. اتاق بازرگانی بین‌المللی همین مقررات را تحت عنوان رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی^۲ در آوریل همان سال منتشر نمود.

رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی مجموعه مقررات الحاقی به رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی محسوب می‌شود و جایگزین آن نخواهد بود. اتاق بازرگانی بین‌المللی نقش خود را برای ایجاد بسترهای اعتماد و اطمینان به الکترونیکی شدن اعتبارات اسنادی به نحو مطلوبی عهده دار شده است. همه طرف‌های حاضر در بازرگانی بین‌المللی به درستی به این اعتقاد دارند و از مقررات یکنواخت

استنادسازی، قابلیت اطمینان، امنیت، سرعت و کاهش هزینه‌ها از مزایای برجسته شبکه سوئیفت می‌باشند که سبب رشد روز افزون خدمات بانکی این شبکه شده است. سامانه سوئیفت به نحوی طراحی شده که امکان برقراری ارتباط بین بانک‌ها از طریق رایانه و اینترنت به سادگی فراهم می‌شود و کلیه عملیات بانکی و حسابداری را به صورت تمام و کمال بدون دخالت نیروی انسانی در اسرع وقت به فاصله ۲۴ ساعت انجام می‌دهد. این شرایط در حالی رخ داده است که انجام دادن عملیات حسابداری مشابه در بانک‌های نامدار دنیا گاهی تا ماه‌ها به طول می‌انجامد. سوئیفت استانداردهای مؤسسه‌های بین‌المللی معتبر را پذیرفت و در انطباق با سازمان بین‌المللی استانداردسازی^۱، اتاق بازرگانی بین‌المللی پیام‌های بین بانکی استانداردسازی شد.

تعیین تکلیف برای هر عضو شبکه سوئیفت، مبنی بر آمادگی حداقل هشت ساعت برای دریافت پیام در هر روز کاری، امکان برگشت پیام به مبدأ چنانکه در مهلت حداکثر ۱/۵ ساعت به دریافت کننده نرسیده باشد و ارسال چند ثانیه‌ای پیام الکترونیکی سرعت باورنکردنی شبکه مخابراتی موصوف را تضمین کرده است. از میان ده‌ها خدمت رسانی از طریق شبکه سوئیفت، ارسال و دریافت اعتبارات اسنادی، ضمانت نامه‌های ارزی و اصلاحیه آنها از مهم‌ترین خدمات در حوزه بازرگانی بین‌المللی محسوب می‌شوند. «یک پیام سوئیفت از سوی یک کاربر شبکه به عنوان مثال بانک گشاینده اعتبار ایجاد و به نزدیک‌ترین نقطه دسترسی سوئیفت که در بیشتر کشورهای عضو سوئیفت یکی از نقاط دسترسی وجود دارد، ارسال می‌شود. از طریق نقطه دسترسی، پیام به پردازشگر منطقه‌ای، که دروازه ورود به شبکه است، فرستاده می‌شود تا صحت و اعتبار پیام را تأیید کند. پس از آن، پیام به سویچینگ اصلی یا مرکز عامل فرستاده می‌شود و پیام از طریق پردازشگر منطقه‌ای واقع در منطقه بانک گیرنده و نقطه دسترسی به سوئیفت که در کشور بانک گیرنده پیام وجود دارد، از مرکز عامل به آن بانک فرستاده می‌شود.

مقررات حاکم بر اعتبارات اسنادی الکترونیکی

همان‌گونه که از مباحث گذشته به روشنی مشخص می‌گردد، یکسان سازی ضوابط و مقررات حاکم بر هر یک از ارکان و

2. Electronic Uniform Customs And Practice For Documentary Credits.

لازم به ذکر است در بسیاری از مطالب فارسی حرف "ای" به دلیل آن که کلمه الکترونیک در این عبارت اصلی نیست به صورت کوچک درج شده است، اما در این مقاله به مانند بقیه بزرگ درج گردید.

1. International Standardization Organization

اسنادی به شیوه الکترونیکی باشد، مقررات رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی قابل اعمال خواهد بود. ماده ۲ این مقررات رابطه بین رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی و رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی را بیان می‌کند بدین نحو که با ذکر رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی، مقررات رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی هم حاکم بر اعتبار خواهد شد و نیازی به تصریح ندارد. همچنین اگر در اعتبار ذیل رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی، ذینفع از اختیار انتخاب بین ارائه اسناد الکترونیکی یا کاغذی، اسناد کاغذی را بر می‌گزیند یا اگر تنها ارائه اسناد کاغذی مجاز باشد، آنگاه مقررات رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی بر اعتبار حاکم خواهد بود.

در ماده ۳ مجموعه‌ای از تعاریف و اصطلاحات بیان و مقرر گردیده است. ماده ۴ رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی مقرر می‌دارد، شکل و ساختار مدارک الکترونیکی باید در اعتبار مشخص شود، در غیر این صورت ارائه اسناد در هر شکل و ساختاری الکترونیکی مجاز خواهد بود. چگونگی ارائه اسناد الکترونیکی در ماده ۵ رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی تعیین شده است. ماده اخیر مقرر می‌دارد محل ارائه اسناد چه به صورت الکترونیکی و چه کاغذی و الکترونیکی باید معین شود و هرچند الزامی برای ارائه هم زمان اسناد الکترونیکی مورد درخواست قائل نیست اما بر ذینفع این مسوولیت را محول می‌نماید تکمیل شدن ارائه اسناد را به بانک مربوطه خبر دهد و قصور در اجرای این وظیفه معنای عدم ارائه خواهد داشت. ماده ۶ پیرامون ضوابط بررسی اسناد الکترونیکی است. در ماده ۷ زمان آغاز بررسی اسناد توسط بانکها و وضعیت نهایی اسناد الکترونیکی یا کاغذی رد شده را معین می‌کند. ماده ۸ رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی ارائه یک نسخه الکترونیک اسناد را برای ایفای الزامات اعتبار دایر بر ارائه یک یا چند نسخه اصل یا کپی اسناد کافی می‌داند. ماده ۹ مقررات تاریخ صدور یک سند الکترونیکی بدون تاریخ صدور مشخص را همان تاریخ ارسال توسط فرستنده اعلام می‌دارد و در ظاهر اگر تاریخ ارسال نیز قابل رویت نبود تاریخ دریافت، جایگزین آن می‌گردد. تاریخ سند حمل از منظر مقررات رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی در ماده ۱۰ مشخص شده است و ماده ۱۱ رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی حالتی از تخریب احتمالی یک

مدرن بهره می‌جویند. بدیهی است که رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی مانند هر مجموعه مقررات دیگر، به فراخور زمان با تغییر در رویه‌های بازرگانی و ارتقای روش‌های متداول به تأثیر از پیشرفت‌های علمی که در دنیا واقع می‌شود، نیازمند بازنگری و اصلاح خواهد بود.

برابر بند الف ماده ۱ مقررات یاد شده: به منظور فراهم کردن امکان ارائه صرف مدارک (رکوردهای) الکترونیکی و یا ترکیبی از اسناد کاغذی به مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی ملحق می‌گردد.

نسخه فعلی رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی نسخه شماره ۱/۱ آن است. درج این شماره از این جهت است که در صورت لزوم اصلاح نسخه‌های بعدی با شماره‌های بالاتر مشخص گردد کما اینکه پیشتر نسخه ملحق به مقررات متحدالشکل ۵۰۰ به صورت ۱/۰ نمایش داده می‌شد. برابر بند ب ماده ۱ آخرین نسخه مقررات رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی "چنانچه شمول مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی برای ارائه الکترونیکی اسناد در اعتبار قید گردد، مقررات مزبور به عنوان الحاقیه مقررات متحدالشکل اعتبار اسنادی لازم الاجرا می‌باشد.

«مقررات رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی تعاریفی را مقرر می‌کند که انطباق مفاهیم رایج رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی را با ارائه الکترونیکی آن ممکن می‌سازد. در این صورت رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی و الکترونیکی آن به صورت مشترک بر معاملات مبتنی بر اعتبارات اسنادی الکترونیکی مطلق یا اعتبارات اسنادی مشترک کاغذی و الکترونیکی، حکومت خواهد یافت» (Ozkan, 2013: 39).

رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی شامل ۱۲ ماده است. برداشتی از این مقررات، آشنایی نسبی با ضوابط حاکم بر اعتبارات اسنادی الکترونیکی را فراهم خواهد کرد. ماده ۱ مقررات رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی محدوده قابل اعمال را مشخص می‌کند. بر این اساس در بندهای ماده یک مقرر می‌شود که مدارک می‌تواند فقط به صورت الکترونیکی یا به صورت ترکیبی از الکترونیکی و کاغذی ارائه شود و با قید شمول این مقررات در اعتبار لازم الاجرا خواهد شد و در هر نسخه اعتباری باید قابل شمول بودن رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی قید شود. بنابراین با درج مقررات در اعتبار حتی اگر یکی از مدارک و اسناد مربوط با معامله مبتنی بر اعتبارات

بازرگانی الکترونیکی به طور کامل صورت نپذیرد به عنوان نمونه می‌توان گفت قوانینی که در خصوص بارنامه‌ها و بیمه دریایی وجود دارد در تعدادی از کشورها کماکان به صورت اسناد کاغذی تنظیم می‌شود چراکه قانون و مقام‌های بازرگانی آن دولت‌ها تنها وجود آن شکل از اسناد را لازم شمرده‌اند که البته این گونه قوانین در صورت عدم اصلاح مانع رشد بازرگانی الکترونیک در تمام دنیا به دلیل وابستگی متقابلی که بین کشورها وجود دارد خواهد شد.

روش اعتبارات اسنادی الکترونیکی همان طور که اشاره شد دارای قابلیت تضمین بخشی به فرایند بازرگانی بین‌المللی بین خریدار و فروشنده می‌باشد. چنانچه خریدار نسبت به پرداخت ثمن بر اساس توافق از پیش تعیین شده اقدام ننماید فروشنده می‌تواند نسبت به بازگرداندن کالا یا عدم ارسال قسمت‌های (پارت) فرستاده نشده مبادرت ورزد. در حقیقت این مسئله بیانگر معیار و امتیاز تضمین برای روش بازرگانی بین‌المللی با اعتبارات اسنادی الکترونیکی می‌باشد.

بانک‌ها با توجه آنکه هزینه مالی زیادی بر آنها در جهت پرداخت‌های بین‌المللی تحمیل می‌شود از این رو به دنبال به‌کارگیری روش پرداخت الکترونیکی می‌باشند. علت انتخاب روش مذکور کاهش هزینه راکد ماندن وجه که به منزله استفاده نکردن از پول در فرایند انتقال آن است می‌باشد. در حقیقت فن‌آوری اطلاعات و گسترش الکترونیکی خدمات در تمامی حوزه‌ها باعث شده تکیه بر کاغذ در روش پرداخت به مثابه راه و روشی هزینه‌بر و غیرمطمئن با زندگی و جریان فناوریانه امروزی شود. بدین ترتیب نیازی به انتقال اموال مادی جهت تسویه میان بازرگانان بین‌المللی نمی‌باشد چرا که این امر مهم در بازرگانی با رد و بدل کردن داده پیام صورت می‌پذیرد. مساله‌ای که نیاز به پول کاغذی و به شکل نقد و در حقیقت اعتبارات اسنادی را برطرف می‌سازد.

با توجه به آن که سالهای طولانی بازرگانی بین‌المللی به صورت الکترونیکی و اعتبارات اسنادی الکترونیک در حال جریان است و دولت‌ها به مرور و پس از کسب تجربه در این حوزه با آمادگی کامل به دنیای بازرگانی بین‌المللی وارد می‌شوند این امید وجود دارد که این شیوه از بازرگانی که دارای مزایای بسیاری نسبت به روش سنتی و کاغذی آن می‌باشد در سراسر جهان گسترش یابد که البته این مهم نیاز به بسترسازی و ایجاد ظرفیت‌های لازم در تمام کشورها است.

سند الکترونیکی را پیش‌بینی می‌کند و زمانبندی مرتبط در صورت ارائه مجدد یا عدم ارائه مجدد اسناد را شفاف می‌کند و بالاخره در ماده ۱۲ به سلب مسوولیت اضافی برای بانک‌ها در مورد منبع و محتوی اسناد الکترونیکی که دریافت می‌کنند تصریح شده است؛ یعنی اینکه بانک‌ها فقط اصالت ظاهری مدارک الکترونیکی را بررسی می‌نمایند (Byrne, 2014: 28-33).

تأکید می‌شود قوانین و قواعد حاکم بر اعتبارات اسنادی باید هماهنگ با خواسته‌های در حال تغییر و شرایط بازار داخلی و بین‌المللی تکامل یابد. به دلیل اهمیت معاملات اعتبار اسنادی، تغییرات قابل توجهی در قوانین و مقررات آن در دهه گذشته رخ داده است. عبور از معاملات بر اساس کاغذ به معاملات بدون کاغذ به سرعت در حال گذر است. با اقدام مؤثر اتاق بازرگانی بین‌المللی در مورد مکمل رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی که به عنوان رویه و عرف متحدالشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی شناخته شد، ارتباط بهتر میان طرفین معاملات بازرگانی و ارکان و عناصر اعتبارات اسنادی ممکن گردید و روابط مالی و حقوقی تسهیل شده است. کارشناسان اعتقاد دارند رویه و عرف متحدشکل برای اعتبارات اسنادی الکترونیکی انقلابی در استفاده از اعتبارات اسنادی الکترونیکی ایجاد کرده است و به زودی شاهد این روش خواهیم بود که هیچ سند تجاری مبتنی بر کاغذ وجود نخواهد داشت و انجام دادن معاملات اعتباراتی اسنادی به طور الکترونیکی بدون مشکل خاصی، صورت می‌پذیرد.

بحث و نتیجه‌گیری

با گسترش استفاده از ابزارهای نوین ارتباطی و رونق تجارت الکترونیکی، امکان ارائه الکترونیکی اسناد مرتبط با اعتبارات اسنادی لازم گردید. اعتبارات اسنادی الکترونیک می‌توانند به نحوی مشابه با اعتبارات اسنادی کاغذی عمل کنند. اعتبارات اسنادی الکترونیک بدین سان نه تنها کلیه امتیازات اعتبارات اسنادی بر سایر شیوه‌های پرداخت بین‌المللی را همچنان حفظ می‌نماید بلکه امنیت و تضمین روش اعتبار اسنادی را نیز افزایش می‌دهد. طرف‌های بازرگانی در کشورهای توسعه یافته که تجهیزات لازم را در اختیار دارند قادر می‌شوند معامله بازرگانی بین‌المللی را به طور کامل به صورت غیر مادی و الکترونیکی به انجام رسانند. در برخی از کشورها ممکن است

صدرزاده، افشار، صدر زاده، سید محسن (۱۳۶۹). ادله اثبات دعوی در حقوق ایران، تهران: مرکز نشر دانشگاه تهران.

عرفانی، محمود (۱۳۸۴). «اسناد الکترونیکی»، *مجله دانشکده حقوق و علوم سیاسی*، شماره ۷۰، صص ۲۴۳-۲۵۹.

لنگریچ، رینهارد (۱۳۸۷). اعتبارات اسنادی در حقوق تجارت بین الملل، ترجمه سعید حسنی، تهران: نشر میزان.

مولودی، محمد، فراهانی، رسول (۱۳۹۴). «بررسی تطبیقی افشای اسناد و اطلاعات الکترونیکی در ادله اثبات دعوا در حقوق انگلیس، امریکا و ایران»، *پژوهش‌های حقوق تطبیقی*، دوره ۱۹، شماره ۲، صص ۱۶۴-۱۴۳.

یکی از محاسن اعتبارات اسنادی الکترونیکی کم کردن فاصله میان شریک‌های بازرگانی و ایجاد زمینه بیشتر برای بازرگانی است که خود موجب دوری از تنش و مخاصمه می‌باشد. درحقیقت در دسترس بودن شرکای بازرگانی به یکدیگر با وجود شبکه اطلاع رسانی الکترونیکی که موجب شفافیت بیشتر می‌شود موجب رشد بازرگانی و در عین حال کاستن از هزینه‌ها می‌کند. این روش در صورت نهادینه شدن مشکلات و پیچیدگی‌های مربوط به روش اعتبارات اسنادی را به نحو چشمگیری کاهش می‌دهد همچنان که اشتباه، تقصیر و تخلف کمتر می‌شود.

منابع

- اتاق بازرگانی بین المللی (۱۳۸۷). *مقررات متحدالشکل اعتبارات اسنادی (UCP 600)*. ترجمه محمد صالح ذوقی، چاپ چهارم، تهران: نشر کمیته ایرانی اتاق بازرگانی.
- اشمیتوف، کلایو ام (۱۳۷۸). *حقوق تجارت بین‌الملل*، ترجمه بهروز اخلاقی، جلد ۱، تهران: نشر سمت.
- ایمانویل تی. لاریا (۱۳۸۵). «روش‌های پرداخت ثمن در تجارت الکترونیک، ترجمه» ماشالله بنانیاسری، *مجله حقوقی*، شماره سی و چهارم، صص ۲۱۰-۱۵۷.
- پور محمد، مژده و دیگران (۱۳۹۳). «اصول و ویژگی‌های حقوقی حاکم بر اسناد الکترونیکی»، *نشریه تحقیقات حقوقی آزاد*، سال هفتم، شماره بیست و چهارم، صص ۸۹-۶۸.
- جمالی، جعفر، رزاقی، افشین (۱۳۹۴). «نقش و ارزش اسناد کتبی و الکترونیکی در نظام حقوقی ایران»، *نشریه دانشنامه حقوق و سیاست*، شماره ۲۳، صص ۷۵-۸۸.
- رجب پور، رؤیا (۱۳۹۲). *شیوه‌های پرداخت در معاملات بین المللی*، تهران: نشر دادگستر.
- رنجبر آذربایجان، مهدی (۱۳۸۵). «اعتبارات اسنادی در تجارت الکترونیک با بررسی مواد eUCP»، *فصلنامه حقوقی گواه*، تهران: شماره ۶ و ۷، صص ۶۰-۵۲.
- شیروی، عبدالحسین، میری، حمید (۱۳۸۷). «بررسی تطبیقی انتقال الکترونیکی اسناد تجاری»، *فصلنامه اندیشه‌های حقوق خصوصی*، شماره سیزدهم، صص ۲۹-۵.
- _____ (۱۳۹۲). *حقوق تجارت بین‌الملل*، چاپ ششم، تهران: نشر سمت.
- Faye Fangfei, Wang (2014). *Law of Electronic Commercial Transactions: Contemporary Issues in the EU, US and China*, Routledge.
- Institute of Electrical and Electronics Engineers (2007). *Business Intelligence and Business Process Management in Banking Operations*, Ieee.
- James E. Byrne (2014). *Standby and Demand Guarantee Practice, Understanding UCP600, ISP98, and URDG758, USA*, The Institute of International Banking Law and Practice, Inc.
- Lukas Klee (2015). *International construction contract law*, Wiley-Blackwell.
- Quattrociocchi, Bernardino (2016). *Internal Rating Systems and the Bank-Firm Relationship: Valuing Company Networks*, Palgrave Macmillan UK.
- Özkan, ömer; Bayram, Orkun; Karakaya, Gencay; Karakaya Elif (2014). *Is the letter of credit losing its significance? anew payment method ininternational trade –bpo/bank payment obligation; Vol. 3; International Journal of Arts and Commerce*.
- Zheng Sophia, Tang (2015). *Electronic Consumer Contracts in the Conflict of Laws*, Hart Publishing.

